

JUSTITSMINISTERIET

Lovafdelingen

Folketinget
Retsudvalget
Christiansborg
1240 København K

Dato: 11. november 2008
Kontor: Statsretskontoret
Sagsnr.: 2008-792-0701
Dok.: AHN40514

Hermed sendes besvarelse af spørgsmål nr. 24 (Alm. del), som Folketingets Retsudvalg har stillet til justitsministeren den 10. oktober 2008.

Brian Mikkelsen

/

Ole Hasselgaard

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

**Spørgsmål nr. 24 af 10. oktober 2008 fra Folketingets Retsudvalg
(Alm. del):**

”I forlængelse af åbent samråd den 9. oktober 2008 om bankedekriminalitet (samrådsspørgsmål C-F) bedes ministeren oplyse, om det efter ministerens vurdering vil være muligt at opløse kriminelle bander i medfør af grundlovens § 78?”

Svar:

1. Grundlovens § 78 har følgende ordlyd:

”§ 78. Borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at danne foreninger i ethvert lovligt øjemed.

Stk. 2. Foreninger, der virker ved eller søger at nå deres mål ved vold, anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende, bliver at opløse ved dom.

Stk. 3. Ingen forening kan opløses ved en regeringsforanstaltning. Dog kan en forening foreløbig forbydes, men der skal da straks anlægges sag imod den til dens opløsning.

Stk. 4. Sager om opløsning af politiske foreninger skal uden særlig tilladelse kunne indbringes for rigets øverste domstol.

Stk. 5. Opløsningens retsvirkninger fastsættes nærmere ved lov.”

2. Grundlovens § 78 definerer ikke, hvad der skal forstås ved udtrykket en forening.

Det må derfor antages, at grundloven bygger på det traditionelle juridiske foreningsbegreb, jf. Alf Ross, Dansk Statsforfatningsret II, 3. udgave ved Ole Espersen (1980), side 735.

Henrik Zahle beskriver i Dansk Statsforfatningsret 3, Menneskerettigheder, 3. udgave (2003), side 140, foreningsbegrebet på følgende måde:

”Ved en forening kan man forstå et *varigere samvirke af en kreds af personer* med et nærmere bestemt fælles formål. Medlemskabet af foreningen er i almindelighed frivilligt, men begrebsmæssigt er der intet til hinder for, at medlemskabet kan være obligatorisk. I samvirket indgår private personer, men også foreninger som sådan kan optræde, f.eks. aktieselskaber som ejere (medlemmer) af aktier i et selskab. Om medlemmernes indbyrdes forhold og foreningens forhold til omverdenen gælder et mere eller mindre udviklet sæt af regler, der i almindelighed er fastsat i foreningens vedtægter.”

Ved en forening forstås man således i almindelighed det samvirke mellem en kreds af personer, som foregår i et nærmere bestemt øjemed efter

regler, der regulerer spørgsmål om bl.a. foreningsmedlemmernes indbyrdes forhold.

3. Det følger af grundlovens § 78, stk. 1, at foreningsfriheden kun gælder foreninger, der har et lovligt øjemed. Hvis en forening derimod har et ulovligt øjemed, vil den kunne opløses ved dom efter de nærmere regler herom i grundlovens § 78.

Ved fastlæggelsen af en forenings øjemed er det afgørende, hvilken virksomhed foreningen reelt står for eller må forventes at stå for. Der kan i den forbindelse lægges vægt på bl.a. indholdet af eventuelle foreningsvedtægter, herunder en eventuel formålsbestemmelse, samt den virksomhed, som foreningen faktisk har udfoldet eller må forventes at udfolde.

Ved fastlæggelsen af en forenings øjemed må der også tages hensyn til de midler, som foreningen anvender eller påtænker at anvende for at realisere øjemedet.

Det forhold, at foreningens medlemmer i enkelte tilfælde overtræder lovgivningen, er ikke i sig selv tilstrækkeligt til, at foreningens øjemed kan anses for ulovligt. Den omstændighed, at en forening en enkelt gang eller få gange mere tilfældigt overtræder lovgivningen, kan heller ikke i almindelighed medføre, at foreningens øjemed som sådan kan anses for at være ulovligt efter grundlovens § 78, stk. 1, og at foreningen derfor kan opløses ved dom, jf. bl.a. Henrik Zahle, Dansk Forfatningsret 3, Menne-skerettigheder, 3. udgave (2003), side 144 f.

Opløsning af en forening ved dom under henvisning til, at foreningen har et ulovligt øjemed, vil derfor efter Justitsministeriets opfattelse i almindelighed alene kunne komme på tale, hvis en forening eller dens medlemmer som et almindeligt led i foreningens virksomhed overtræder lovgivningen.

4. Efter grundlovens § 78, stk. 2, bliver foreninger, der virker ved eller søger at nå deres mål ved vold, anstiftelse af vold eller lignende strafbar påvirkning af anderledes tænkende, at opløse ved dom.

Spørgsmålet om, hvilken karakter volden eller opfordringen til vold mv. skal have for, at en forening skal anses for omfattet af grundlovens § 78, stk. 2, er ikke nærmere omtalt i forarbejderne til bestemmelsen i grundlovens § 78 eller i den statsretlige litteratur. I lighed med det, der er an-

ført ovenfor under pkt. 3 om spørgsmålet om, i hvilke tilfælde en forening kan antages at have et ulovligt øjemed, er det Justitsministeriets opfattelse, at den omstændighed, at en forening eller dens medlemmer en enkelt gang eller få gange mere tilfældigt har opfordret til vold eller udøvet vold mv., ikke i almindelighed kan antages at medføre, at foreningen skal (eller kan) opløses ved dom. Opløsning af en forening ved dom under henvisning til, at foreningen eller dens medlemmer opfordrer til vold eller udøver vold mv. vil derfor efter Justitsministeriets opfattelse i almindelighed alene kunne komme på tale, hvis en forening eller dens medlemmer som et almindeligt led i foreningens virksomhed udøver de nævnte strafbare aktiviteter.

5. Som anført ovenfor under pkt. 2-4 vil en række betingelser skulle være opfyldt, for at der ved dom kan ske opløsning af en forening i henhold til grundlovens § 78.

Gennemførelse af et forbud efter grundlovens § 78 i forhold til f.eks. en kriminel bande vil således forudsætte, at der kan føres bevis for, dels at der er tale om en forening i grundlovens forstand, dels at den pågældende bande (som forening) har et ulovligt øjemed, herunder ved at banden virker ved eller søger at nå dens mål ved vold eller opfordring til vold mv.

Det bemærkes i den forbindelse, at Rigsadvokaten tidligere (i forlængelse af den nordiske rockerkrig i 1990'erne) har vurderet mulighederne for at søge rockerklubberne Hells Angels og Bandidos opløst ved dom.

Rigsadvokaten indstillede i april 1998 – efter gennemgang af et særdeles omfattende materiale – at der ikke burde iværksættes en sag efter grundlovens § 78 om opløsning af disse rockerklubber. Denne indstilling blev tiltrådt af Justitsministeriet.